

نقش تعاونی‌های تولیدی در توسعه مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان مشگین‌شهر)

دکتر مهدی طاهرخانی - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه تربیت مدرس
وکیل حیدری ساریان - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی

پذیرش مقاله: ۸۲/۵/۱

چکیده

از آنجا که بهره‌برداری‌های کشاورزی در کشور عمدتاً در قطعات کوچک صورت می‌گیرد و کشاورزان با سرمایه‌های اندک و به تعداد فراوان در اقصی نقاط کشور پراکنده‌اند، در تولید، بازاریابی، تأمین اعتبار و تهیه نهاده‌های تولید دارای مشکلات فراوانی هستند. آنان مجبورند تا دسترنج خود را به واسطه‌ها و سلف خواران فروخته و از حداقل سود بهره‌مند شوند که بعضاً در این بین متضرر می‌شوند. برای جلوگیری از این امر، آنان به تشکیل تعاونی‌های تولیدی مبادرت ورزیده و زمینه‌ای را بوجود می‌آورند تا با مشارکت فعال، سرنوشت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خویش را بدست گرفته و توسعه مناطق روستایی را محقق گردانند. در این راستا، تحقیق حاضر با استفاده از روش‌های توصیفی - تحلیلی در میان اعضای تعاونی‌های تولیدی مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر به بررسی تأثیر تعاونی‌های تولیدی در توسعه مناطق روستایی پرداخته است. نتایج حاصل که از طریق تجزیه و تحلیل آماری بدست آمده، نشان می‌دهد که عضویت در تعاونی‌های تولیدی به ایجاد اشتغال و افزایش درآمد روستائیان و در نهایت به توسعه مناطق روستایی شهرستان مشگین‌شهر انجامیده است.

واژگان کلیدی: تعاونی، تعاونی تولیدی، توسعه، توسعه روستایی، درآمد، اشتغال.

مقدمه

بسط و توسعه اشتغال مولد و کاهش بیکاری، یکی از اهداف مهم تعاونی‌ها است؛ زیرا تعاونی‌ها با سرمایه‌گذاری موجب ایجاد اشتغال مولد به ویژه برای جوانان می‌شوند.^۱ می‌توان ابراز داشت که شرکت‌ها و مؤسسه‌های مشارکتی (تعاونی‌ها) معمولاً درآمد خود را متناسب با ارزش منابعی که اعضاء شرکت با تشریک مساعی بدست آورده‌اند، تقسیم می‌کنند. منابع و درآمد خالص میان کلیه

اعضاء شرکت به صورت عادلانه تخصیص یافته و هیچ عضوی از تعاونی درآمدش بالاتر از بقیه اعضا نیست (استاکستاد ۲۰۰۲، صص ۶۷-۵۳).

مفهوم و فلسفه تعاونی آن است که به تلاش و کوشش خودی بیش از حمایت و پشتیبانی بها داده شود تا از این طریق استعدادهای نهفته اعضا شکوفا گردد (واسیلیشی ۱۹۹۹، ص ۹۷۳).

گروهی معتقدند که فعالیت در تعاونی‌ها بستر لازم را برای به ثمر رسانیدن رشد شخصیتی و ارتقاء توانمندی‌های ذهنی و فکری اعضا مهیا نموده و موجب مشارکت فعال آنان در فعالیت‌های گروهی می‌گردد (کرایبی ۲۰۰۰، ص ۲۲۷).

با این وجود، بسیاری از رویکردهایی که درباره توسعه تعاونی‌ها و به ویژه تعاونی‌های روستایی مطرح می‌شود ساده‌انگارانه، سطحی و بدون مبنای فلسفی عمیق است. به عبارت دیگر بسیاری از خط‌مشی‌هایی که درباره تعاونی‌ها مطرح می‌گردد، فاقد پایه نظری و چارچوب فلسفی مشخص است و لذا شایسته نیست که بدون تحلیل عمیق به ارزیابی و چگونگی روند تکامل تعاونی‌ها پرداخت. بنظر می‌رسد چارچوب فلسفی تعاونی‌ها در سطوح برنامه‌ریزی فراموش شده و غالباً تحریف می‌شوند. شایسته است روش‌هایی که برای ارزشیابی تعاونی‌های روستایی بکار می‌رود، با تحلیل عمیق انجام پذیرفته و ملاک ارزیابی همان روش‌هایی باشد که برای مطالعه و ارزیابی خط‌مشی‌های عمومی توسعه بکار گرفته می‌شود (آپتورپ ۲۰۰۰، ص ۶۵۱).

با توجه به نقشی که تعاونی‌ها در بهبود نظام بهره‌برداری و نیز افزایش درآمد، اشتغال، تأمین نیازهای اساسی و توزیع مساوی امکانات به عهده دارند، لازم است که عملکرد این شرکت‌ها مورد بررسی و ارزیابی دقیق قرار گیرد تا انطباق عملکرد با تئوری به منظور یافتن مشکلات و تجدید نظر در عملکرد تعاونی‌ها بیش از گذشته مطمح نظر قرار گیرد.

نقش تعاونی‌ها در توسعه پایدار روستایی

چنانچه می‌دانیم، توسعه‌ای که تعاونی‌ها به دنبال آن می‌باشند، توسعه پایدار است. توسعه پایدار فرایندی است که نه تنها رشد اقتصادی را به همراه دارد، بلکه سبب تجدیدحیات محیط زیست به جای تخریب آن می‌گردد و به جای در حاشیه قرار دادن مردم، به آنان قدرت و اختیار می‌دهد، اولویت را به فقرا داده، حق انتخاب را برای آنان فراهم آورده و امکان مشارکت در تصمیماتی که بر زندگی آنان تأثیر می‌گذارد را تقویت می‌کند. توسعه‌ای که طرفدار مردم، طبیعت، اشتغال و زنان است (استیوپ ۱۹۷۵، ص ۵).

تعاونی‌ها ابزار مناسب برای توسعه پایدار روستایی محسوب می‌شوند، زیرا:

- اهداف چندگانه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و اکولوژیکی را دنبال می‌کنند؛
- ابزار مناسب برای همکاری و گردهمایی مردم می‌باشند که هر کدام از این دو مؤلفه در تسهیل رسیدن به توسعه پایدار نقش مهمی ایفاء می‌کنند؛ زیرا تعاونی‌ها در انسجام و تقویت یکپارچگی مردم در مقابل

بحران‌های اکولوژیکی و محیطی بسیار مؤثر واقع می‌شوند و با همفکری مردم و با در اختیار گذاشتن توانائی‌های آنان از تخریب محیط طبیعی جلوگیری بعمل می‌آید؛

- به دنبال منافع کوتاه مدت خود نیستند و لذا برای بدست آوردن سود بیشتر در زمان کمتر، هیچ آسیبی را به محیط طبیعی وارد نمی‌کنند. تعاونی‌ها عمدتاً به برنامه‌ریزی بلند مدت می‌پردازند و لذا منافع خود را در بلندمدت جستجو می‌کنند؛

- در صرفه جویی‌های منطقه ای نقش بارزی دارند و فضای مناسبی را برای سرمایه گذاری بیشتر فراهم می‌کنند؛

- تعاونی‌ها نابرابری و بی عدالتی را کاهش داده و به طور منصفانه توسعه پایدار را ارتقاء می‌بخشند؛
- دموکراسی اقتصادی و تقویت گروه‌های حاشیه‌ای را مطمح نظر داشته و لذا به عنوان ابزار توسعه پایدار موجب ارتقاء مسئولیت‌های بخشی می‌شوند؛

- در اتحاد و بهم پیوستگی بخش‌های عمومی، خصوصی، و محلی نقشی ممتاز بازی می‌کنند؛
- تعاونی‌ها جزئی از جنبش و نهضت جهانی هستند که پیوند قوی با جنبش‌های اجتماعی معاصر دارند. این جنبش‌ها بر عناصر محیطی، آزادی زنان، دموکراسی، کاهش فقر و جلوگیری از آزاد سازی مفرط جهانی تأکید می‌ورزند؛

- تعاونی‌ها از بحران اکولوژیکی جلوگیری کرده و توسعه پایدار را بیمه می‌کنند؛
- تعاونی‌ها ارتباط قوی با اجتماعات و جوامع محلی دارند.

بدین ترتیب و همان‌طور که ملاحظه می‌شود، تشکیل تعاونی‌ها و ارائه مدیریت مناسب قادر است تا ضمن تأمین منافع اعضا، بستر مناسبی جهت توسعه پایدار فراهم آورد. از آنجا که تعاونی‌های روستایی بیشترین ارتباط را با محیط پیرامون خود برقرار می‌کنند، تشکیل تعاونی‌های روستایی در این زمینه می‌تواند به تحقق توسعه پایدار روستایی مساعدت نماید (گرتر ۲۰۰۱، ص ۶).

شکل شماره (۱) به تبیین مهم‌ترین پیامدهای حاصل از تشکیل تعاونی‌ها در نواحی روستایی پرداخته است. آثار اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و محیطی به عنوان مهم‌ترین ارکان توسعه پایدار روستایی در فرایند تشکیل و توسعه کارآمد تعاونی‌ها شکل می‌گیرند.

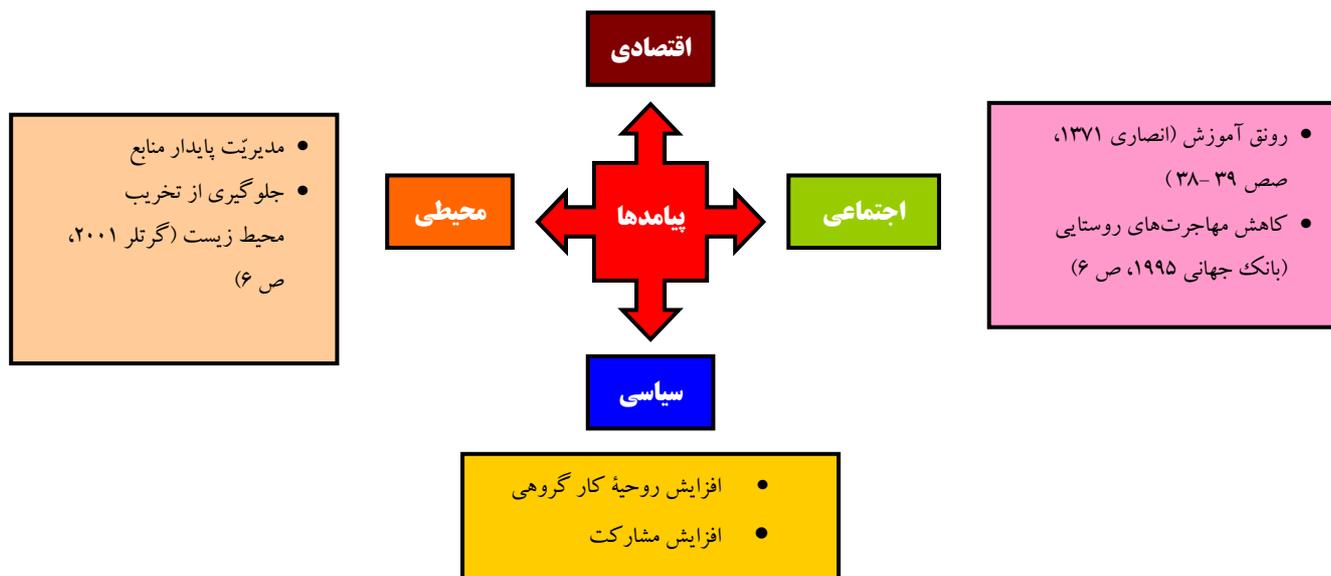
روش تحقیق

در این تحقیق جامعه آماری مورد مطالعه، اعضا تعاونی‌های تولیدی روستایی واقع در چهارده روستای شهرستان مشکین شهر است. با توجه به گستردگی تحقیق، در سطح روستاهای مذکور ۱۴۰ نفر به صورت نمونه گیری تصادفی از طریق فرمول کوکران انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفته اند. به منظور سنجش آثار و پیامدهای تشکیل تعاونی‌های روستایی و میزان تغییر هر یک از شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی در نزد اعضا، از طرح پانل گذشته نگر در دو دوره قبل و بعد از عضویت اعضا در شرکت تعاونی استفاده شده است.

جهت آزمون فرضیات نیز از آزمون رتبه ای ویلکاکسون و مک نمار بهره گرفته شده است. در این آزمون‌ها هیچ فرض محدود کننده‌ای بر روی شکل دو توزیع لازم نیست و ملاک آن نیز مبتنی بر بزرگی اختلاف بین رتبه‌های دو جامعه وابسته است.

شکل ۱- پیامدهای تشکیل تعاونی‌ها در نواحی روستایی

- اشتغال‌زایی در سطوح محلی، افزایش درآمد، توسعه کاربری‌های صنعتی و تجاری و توزیع جغرافیایی بازارها (لورندال ۱۹۹۹، ص ۱۴۳)
- جلوگیری از افزایش قیمت محصولات (اوانگ ۱۹۹۸، ص ۱۷۳)
- کاهش هزینه‌های تولید و توسعه بخش کشاورزی (فابلیس ۱۹۸۳، ص ۱۲)
- توزیع بهینه کالاها و خدمات (نوشان ۲۰۰۰، ص ۱۱۱۱)
- پل ارتباطی بین شهر و روستا، صنعت و کشاورزی، تولید کننده و مصرف کننده و رونق کشاورزی (ژانگ ۲۰۰۲، ص ۷۳) و (بانک جهانی ۱۹۹۵، صص ۶۰۱۴)
- بسیج و تخصیص عادلانه منابع، ایجاد تنوع در اقتصاد روستایی، بستر سازی لازم به منظور افزایش ثروت روستائیان و تسهیل توزیع کالاهای تولیدی صنعتی (شرینولا ۱۹۹۲، ص ۶۳)

فرضیات تحقیق

- ۱- بین تشکیل تعاونی‌های تولیدی و توسعه مناطق روستایی شهرستان مشکین شهر رابطه معنی‌داری وجود دارد.
  - ۱-۱- بین تشکیل تعاونی‌های تولیدی و افزایش اشتغال در مناطق روستایی شهرستان مشکین شهر رابطه معنی‌داری وجود دارد.
  - ۲-۱- بین تشکیل تعاونی‌های تولیدی و افزایش درآمد اعضا در مناطق روستایی شهرستان مشکین شهر رابطه معنی‌داری وجود دارد.

۱-۳- بین تشکیل تعاونی‌های تولیدی و ارتقای شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی اعضای تعاونی‌های روستایی شهرستان مشکین شهر رابطه معنی‌داری وجود دارد.

۲- بین انواع تعاونی‌های تولیدی در جهت تحقق اهداف توسعه در مناطق روستایی شهرستان مشکین شهر تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

شهرستان مشکین شهر از شهرستان‌های استان اردبیل در غرب استان واقع شده و مرکز آن شهر مشکین شهر است. این شهرستان دارای یک شهر به (مشکین شهر) است و بر اساس سرشماری سال ۱۳۷۵ از ۳ بخش، ۱۲ دهستان، ۳۲۹ آبادی دارای سکنه و ۷۷ آبادی خالی از سکنه تشکیل شده است.

در آبان ماه سال ۱۳۷۵ جمعیت شهرستان ۱۶۴/۰۰۷ نفر بوده که از این تعداد ۴۹۷۸۷ نفر در نقاط شهری و ۱۱۴/۲۲۰ نفر در نقاط روستایی ساکن بوده اند.

یافته‌های تحقیق و آزمون فرضیات

از مهم‌ترین پیامدهای تشکیل تعاونی‌های تولیدی در مناطق روستایی که در مبانی نظری تحقیق بدان پرداخته شد، مساعدت به ارتقاء شاخص‌های توسعه در سطح اعضای تعاونی‌های تولیدی روستایی است. از آنجا که فرایند توسعه روستایی مقوله‌ای چند بخشی متأثر از عوامل گوناگون هویت یافته و پایدار است؛ بر این اعتقادیم که تشکیل تعاونی‌های تولیدی در مناطق روستایی می‌تواند منجر به ایجاد زمینه‌های مناسب در جهت ایجاد اشتغال و افزایش درآمد و در بلندمدت به مدد فعالیت‌های مستمر و مکمل، موجب پایداری توسعه در مناطق روستایی گردد. لذا تبیین جایگاه و نقش تعاونی‌های تولیدی با توجه به منطقه مورد مطالعه می‌باید در یک چارچوب جامع مورد مطالعه و ارزیابی قرار گرفته و به نقش فعالیت‌های مکمل در فرایند توسعه بیش از گذشته توجه گردد. در جهت بررسی پیامدهای حاصل از تشکیل تعاونی‌های تولیدی در مناطق روستایی مشکین‌شهر و متناسب با مبانی نظری تحقیق، شاخص‌های زیر مورد بررسی قرار گرفته اند:

فرضیه اول: مؤلفه‌های اقتصادی

با توجه به فرضیات مطرح شده در خصوص اثرات تعاونی‌های تولیدی در توسعه مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر، بر اساس تجزیه و تحلیل‌های انجام شده بر روی مؤلفه‌های اقتصادی نتایج ذیل بدست آمده است:

۱- با بررسی یازده قلم کالای مصرفی با دوام در سطح ۱۴۰ نفر از اعضای تعاونی و با تبیین کدهای (۱) به معنی نداشتن کالا و (۲) به معنی داشتن کالای مورد نظر، اقدام به شناسایی کالاهای مصرفی با دوام در میان اعضای تعاونی‌های

- تولیدی گردید. وضعیت استفاده از کالاهای مصرفی بادوام بین اعضاء تعاونی‌های تولیدی در دو دوره قبل و بعد از عضویت نشان می‌دهد که در دوره بعد از عضویت ۸۷۱ رقم کالای مصرفی بادوام به میزان ۷۹/۱ درصد دارای کد (۲) بوده‌اند؛ این بدان معنی است که ۳۷۵ رقم کالای مصرفی به مجموع اقلام مصرفی با دوام در میان اعضاء تعاونی‌ها اضافه شده است. نتایج بدست آمده از آزمون نشان می‌دهد، با توجه به این که میزان p محاسبه شده کوچک‌تر از ناحیه رد در سطح آلفا ۵/۰ است؛ می‌توان فرض H_0 را به نفع فرض H_1 رد نمود. لذا تفاوت معنی‌داری در دو دوره قبل و بعد از عضویت در تعاونی به جهت استفاده از کالاهای مصرفی حاصل شده است.
- ۲- ارقام مربوط به الگوی مصرف مواد غذایی نشان می‌دهد که میانگین مصرف مواد غذایی در دوره قبل از عضویت کمتر از دوره بعد از عضویت است. همچنین نتایج حاصل از آزمون فرضیه نشان می‌دهد، از آنجا که میزان p محاسبه شده کوچک‌تر از ناحیه رد در سطح آلفا ۵/۰ است؛ می‌توان فرض H_0 را به نفع فرض H_1 رد نمود؛ یعنی پذیرفت تفاوت معنی‌داری در میزان استفاده از مواد غذایی نزد اعضاء بوجود آمده است.
- ۳- ارقام مربوط به وضعیت مسکن نیز نشان می‌دهد که در دوره زمانی قبل از عضویت در تعاونی، ۱۱۶ نفر از اعضاء تعاونی دارای منزل شخصی بوده که بعد از عضویت این تعداد به ۱۲۹ نفر رسیده است. نتایج بدست آمده از آزمون فرضیه نشان می‌دهد، با توجه به این که میزان p محاسبه شده کوچک‌تر از ناحیه رد در سطح آلفا ۵/۰ است، می‌توان فرض H_0 را به نفع فرض H_1 رد نمود. لذا می‌توان پذیرفت که تفاوت معنی‌داری بین میزان مالکیت مسکن در دو دوره مورد بررسی حاصل شده است.
- ۴- ارقام مربوط به تأمین هزینه‌های درمانی، آموزشی و کالاهای مصرفی کم دوام نشان می‌دهد که میزان پرداخت این هزینه‌ها در دوره قبل از عضویت در تعاونی، کمتر از دوره بعد از عضویت بوده است. نتایج بدست آمده از آزمون فرضیه نیز نشان می‌دهد، از آنجائی که میزان p محاسبه شده در کلیه شاخص‌ها کوچک‌تر از ناحیه رد در سطح آلفا ۵/۰ است؛ می‌توان فرض H_0 را به نفع فرض H_1 رد نمود. لذا تفاوت معنی‌داری در پرداخت هزینه‌های آموزشی، درمانی و کالاهای مصرفی کم دوام در دو دوره مورد بررسی بوجود آمده است.
- جدول شماره (۱) نتایج آزمون فرضیات متناسب با شاخص‌های اقتصادی را نشان می‌دهد.

جدول ۱- نتایج آزمون فرضیات متناسب با شاخص‌های اقتصادی

شاخص اقتصادی	سطح معنی‌داری
• کالاهای مصرفی بادوام:	
راديو	۰/۰۰
ضبط صوت	۰/۰۰
تلویزیون سیاه و سفید	۰/۱۰۹
تلویزیون رنگی	۰/۰۰
ماشین لباسشویی	۰/۰۰
یخچال	۰/۰۰
یخچال فریزر	۰/۰۰
تلفن	۰/۰۰
دوچرخه	۰/۰۶
ماشین لباسشویی	۰/۰۰
موتور سیکلت	۰/۰۰
• مواد غذایی	
گوشت قرمز	۰/۰۰
مرغ	۰/۰۰
ماهی	۰/۰۰
تخم مرغ	۰/۰۰۷
برنج	۰/۰۰
میوه و سبزیجات	۰/۰۰
قند و شکر	۰/۰۰
روغن و چربی‌ها	۰/۰۰
نان	۰/۰۰
مسکن	۰/۰۱۱
هزینه‌های درمانی	۰/۰۰۰
هزینه‌های آموزشی	۰/۰۰۰
کالاهای مصرفی کم دوام	۰/۰۰۰

فرضیه اول - مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی

با توجه به فرضیات مطرح شده در خصوص اثرات تعاونی‌های تولیدی در توسعه مناطق روستایی شهرستان مشگین شهر بر اساس تجزیه و تحلیل‌های انجام گرفته روی مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی، نتایج حاصل از جدول شماره (۲) نشان می‌دهد که:

- ۱- میانگین امنیت شغلی و امید به آینده شغلی در دوره قبل از عضویت بسیار کمتر از دوره بعد از عضویت در تعاونی‌ها بوده است. نتایج بدست آمده از آزمون فرضیه نیز نشان می‌دهد، از آنجائی که میزان p محاسبه شده کوچک‌تر از ناحیه رد در سطح آلفا ۰/۰۵ است، می‌توان فرض H_0 را به نفع فرض H_1 رد نمود و پذیرفت که اعضاء تعاونی‌ها از امنیت شغلی بیشتری در مقایسه با دوره قبل از عضویت در تعاونی برخوردارند.
- ۲- ارقام مربوط به انگیزه ماندگاری جمعیت در روستا نشان می‌دهد که میانگین میزان رضایت از محل زندگی و تمایل به ماندگاری در روستا در دوره قبل از عضویت بسیار کمتر از دوره بعد از عضویت در تعاونی‌ها بوده است. نتایج بدست آمده از آزمون فرضیه نیز مبین کوچک‌تر بودن میزان p در ناحیه رد در سطح آلفا ۰/۰۵ است و لذا می‌توان فرضیه H_0 را به نفع فرض H_1 رد نمود و پذیرفت که تفاوت معنی‌داری در میزان رضایت از محل زندگی و تمایل به ماندگاری جمعیت در روستا در مقایسه دو دوره بوجود آمده است.
- ۳- ارقام مربوط به روحیه کار گروهی نشان می‌دهد که میانگین تمایل به انجام کار گروهی در دوره قبل از عضویت در تعاونی‌ها کمتر از تمایل به انجام کار گروهی در دوره بعد از عضویت بوده است. نتایج بدست آمده از آزمون فرضیه نیز نشان می‌دهد که می‌توان در سطح آلفا ۰/۰۵ فرض H_0 را به نفع فرض H_1 رد نمود و پذیرفت که تفاوت معنی‌داری در روحیه کار گروهی جامعه نمونه در دو دوره مورد بررسی حاصل شده است.
- ۴- ارقام مربوط به وضعیت فعالیت‌های آموزشی نشان می‌دهد که در مقطع زمانی بعد از عضویت در تعاونی‌ها، ۴۲ عضو از نعمت خواندن و نوشتن بهره مند شده‌اند. نتایج بدست آمده از آزمون فرضیه نیز نشان می‌دهد که می‌توان در سطح آلفا ۰/۰۵ با توجه به این که میزان p محاسبه شده کوچک‌تر از ناحیه رد است، فرض H_0 را به نفع فرض H_1 رد نمود و پذیرفت که تفاوت معنی‌داری در فعالیت‌های آموزشی اعضاء در مقایسه دو دوره بوجود آمده است.

جدول ۲- نتایج آزمون فرضیات متناسب با شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی

سطح معنی‌داری	مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی
۰/۰۰۰	وضعیت امنیت شغلی و امیدواری به شغل آینده
۰/۰۰۱	میزان تمایل به زندگی در روستا
۰/۰۰۰	روحیه کار گروهی
۰/۰۰۰	وضعیت فعالیت‌های آموزشی

فرضیه دوم

به منظور تبیین تفاوت بین شاخص‌های توسعه نزد انواع تعاونی‌های تولید روستایی در دو دوره قبل و بعد از عضویت، اقدام به طبقه بندی تعاونی‌های تولیدی در پنج رده صنایع روستایی، باغداری، مرغ گوشتی، صیفی جات و سایر تعاونی‌های تولیدی گردید. سپس دامنه تغییرات هریک از شاخص‌ها در دو دوره قبل و بعد از عضویت رتبه بندی و نتایج آن در جدول شماره (۳) نشان داده شد. همان‌طور که ارقام جدول نشان می‌دهد تعاونی‌های صنایع روستایی و باغداری به ترتیب بیشترین تغییرات را در میان اعضاء در دو دوره قبل و بعد از عضویت داشته و لذا از سایر تعاونی‌ها در تحقق اهداف موفق‌تر عمل نموده‌اند.

جدول شماره (۳): رتبه بندی تحقق شاخص‌های توسعه به تفکیک انواع تعاونی‌ها

رتبه تعاونی‌ها					شاخص‌ها
سایر	صیفی جات	مرغ گوشتی	باغداری	صنایع روستایی	
رتبه تغییرات					مؤلفه های اقتصادی
۴	۵	۲	۳	۱	استفاده از کالاهای مصرفی با دوام
۲	۵	۴	۱	۳	مالکیت مسکن
۲	۳	۳	۱	۲	تغییر الگوی مصرف مواد غذایی
۵	۳	۴	۲	۱	پرداخت هزینه‌های درمانی، آموزشی و کالاهای مصرفی کم دوام
رتبه تغییرات					مؤلفه های اجتماعی و فرهنگی
۴	۱	۵	۳	۲	اشتغال و امنیت شغلی
۱	۵	۴	۳	۲	رضایت از محل زندگی و ماندگاری در روستا
۴	۵	۲	۳	۱	تمایل به انجام کار گروهی
۴	۵	۲	۳	۱	فعالیت‌های آموزشی
۲۶	۳۲	۲۶	۱۹	۱۳	جمع رتبه ها

خلاصه و نتیجه گیری

همان‌طور که بحث شد، این مقاله اثرات تعاونی‌های تولیدی در توسعه مناطق روستایی را مورد تحلیل قرار داده است. تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که عضویت در تعاونی‌های تولیدی در کل شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی و در نهایت در توسعه مناطق روستایی شهرستان مشگین شهر تأثیر گذار بوده است. بررسی روند تغییرات شاخص‌های توسعه در دو دوره قبل و بعد از عضویت در تعاونی‌ها به صورت جداگانه، و تجزیه و تحلیل آنها با استفاده از آزمون‌های آماری مک نمار و ویلکاکسون در کلیه شاخص‌های توسعه در قالب فرضیات تحقیق به اثبات رسیده

است. همچنین در بین انواع تعاونی‌های تولیدی، صنایع روستایی و باغداری از تغییرات بیشتری نسبت به سایر تعاونی‌های تولیدی برخوردار بوده اند؛ لذا با عنایت به نتایج فوق، بر متولیان و دولتمردان توسعه روستایی است تا به طرق گوناگون بستر سازی لازم جهت توسعه تعاونی‌های روستایی فراهم آورند.

در سال‌های اخیر نیز ارتقاء توسعه روستایی به وسیله تعاونی‌ها، موضوع روز سازمان خواربار کشاورزی بوده است. تعاونی‌ها در واقع جزء سازمان‌های سنتی می باشند که درآمد و سرمایه جمعیت فقیر نواحی روستایی را ارتقاء بخشیده و موجب می شوند تا درآمد روستائیان افزایش یابد و حصول به امنیت غذایی و توسعه پایدار تسهیل گردد. سازمان خواربار کشاورزی با کمک‌های مالی و فنی خود به تعاونی‌های کشورهای در حال توسعه، سهم مهمی در ابقاء جمعیت در نواحی روستایی داشته است .

این سازمان افزایش درآمد پایدار در نواحی روستایی از طریق تعاونی‌ها را تابع شروط ذیل می داند:
اول، باید به افزایش درآمد روستائیان مبادرت ورزید و سپس مدیریت بهتر در نواحی روستایی را در هر زمینه‌ای به ویژه در سطح محلی مطمح نظر قرار داد؛
دوم، به تشکیل سازمان‌ها در نواحی روستایی شامل تعاونی‌ها اقدام کرد؛
سوم، به ارتقاء فرهنگ روستائیان همت گمارد.

منابع و مأخذ:

- ۱- انصاری، حمید (۱۳۷۴)، مبانی تعاون، انتشارات دانشگاه پیام نور، صص ۳۹-۳۸.
- ۲- حسینی ابری، سید حسن (۱۳۸۰)، مدخلی بر جغرافیای روستایی ایران، انتشارات دانشگاه اصفهان، صص ۲۹۵-۲۹۳.
- ۳- مرکز آمار ایران (۱۳۷۵)، شناسنامه آبادیهای کشور (شهرستان مشگین شهر)، صص ۱۹-۱۱.
- ۴- بیک زاده، جعفر (۱۳۷۵)، نقش شرکتهای تعاونی در توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی، وزارت تعاون صص ۹۷-۹۳.
- ۵- سلطانی، مرجانه (۱۳۷۷)، تعاونی‌ها و فقرا، اتحادیه تعاونی‌های مصرف کارکنان دولت در استان همدان (اسکاد) آذرماه شماره ۶۳ صص ۲۵-۲۳.
- ۶- طالب، مهدی (۱۳۷۶ه)، اصول و اندیشه‌های تعاون، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
- ۷- طاهرخانی، مهدی (۱۳۷۹)، نقش نواحی صنعتی در توسعه مناطق روستایی، مطالعه موردی استان مرکزی، پایان‌نامه مقطع دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه تربیت مدرس صص ۲۴۸-۲۴۷.
- 8- Albert . A . Segynola (1992) " Societies and Rural Development in Nothern Bendel, Nigeria "، Habitat International, Vol 16, Issue
- 9- Apthorpe. R (2002) " Policy Evaluation and Meta-evaluation: The Case of Rural Cooperatives"، PP 651-668.
- 10- Cowie . H(2000) " Cooperatives Group Work: A Perspective from the Uk"، Department of psychology and Counseling, Roe Hampton Institute London, West Hill, PP 227-238.
- 11- Fabiyis . F(1983) " The Adaption of Cooperative Structures to The Development of Nigerian Agriculture The Problems of Managing Group Farming Cooperatives". Agricultural Administration, pp219-235.
- 12- Gertler .M (2001) " Rural Co-operatives and Sustainable Development"، Center for The Study of Co-operatives University of Saskatchewan , pp 6-11.
- 13- Guang. H(2002) " on the Reform of Rural Supply Cooperatives In China" ، Departement of Agricultural Economics and Business Management , University of New England, PP 73-88.
- 14- Guinnane. TW (2002) " Regional Organization in the German Cooperative Banking System in the late 19 the Genturg"، Department of Economics Yale University, PP 251-274.
- 15- Lahsaeizadeh. A(1990) " Contemporary Rural Production Cooperatives in Iran". Annals of Public and Cooperative Economic, pp117-124.
- 16- Lorendahl. B(1999) " New Cooperatives and Local Development: A Study of Six Cases in Jamtland Land". Sweden, Mid Sewedwn University, Department of Social Sciences, S-831 25, Sweden, pp 143-150.

- 17- Owang . M (1998)" Dairy Cooperatives and Reform in Kenya: effects of Livestock Service and milk Market Liberalization". PP 173-185.
- 18- Stockstd. G(2002)" cooperative Income Allocation in Multiput , Multu-input Setting ", Oregon State University , Corvallis, or,USA, Norwegian Agricultural Economics Research Institute , Norway, PP 53-67.
- 19- Styoppw.C (1975)" Cooperation Development and Problem of Social Participation in Light of Recent" University of bologhatialy Journal of Rural Cooperation.
- 20- Wasylishy. N(1999)" Living in a Housing Cooperative for Low in Come Women: Issues of Identity, Environment on Control" , Nursing Department at langana College ,100 West 79th Avenue Vancouver BC ,Canada v 5Y 226, PP 973-981.
- 21- World Bank(1995)" Cooperatives Face the Future Rural Development" p 14.
- 22- Xueshan.F (2000)" Cooperative Medical schemes in Contemporary Rural China", Department of Health Statistics & Social Medicing Shanghai Medical University, PP 1111-1118.

Abstract

Since agricultural exploitation on country is implemented on small fragments , and numerous farmers with low capitals have scattered on country and they face numerous of difficulties on agricultural production , marketing, credit and other inputs supply, etc; their productive of ones labour are sold to forward purchaser that occasionally are damaged . for prevention this affair, farmers take action to establishing of productive co-ops and they pave such background that will be gotten with their active participation in political, economical and social kismet and will being exposed to the public view development of rural regions .

For this purposes, essential research was done with using analytical explanatory ways between members of productive cooperatives on rural regions of Meshkin Shahar county in order to research affect of productive co-ops on development of rural regions would be exposed to public view.

The results which have been gained via the variety statistical analytic . they indicate that membership at productive co-ops has performed on income promotion , employment, and overall co-ops have caused on development , of rural regions of Meshkin Shahr county.

Keywords: *Cooperatives; Productive Cooperatives; Development; Rural Development; Income; Employment*